



Kuvassa vasemmalta Pinja Hahtola, Mari Lehtonen, Esko Paavola, Ria Kataja, Janne Teivainen, Panu Varstala, ja Elina Vättö.

TEKIJÄESITTELYT

Elina Vättö

”Rakastanut rätei ja lumpui jo vuodesta -86”

Pinja Hahtola

”Erikoisosaamisena taiteilijamiesten vaimojen roolit”

Ria Kataja

”Kapeiden naisroolien laaja-alaista tulkintaa jo vuodesta 1984”

Mari Lehtonen

”Työryhmän Hyvä Kätilö”

Esko Paavola

”Rillumareita ja rainaa”

Janne Teivainen

”Aika velikulta valoissa”

Panu Varstala

”Mennään hahmon ytimeen niin että heilahtaa”

Esityksessä nähtävät valokuvat

Tuomari Martta (Helena Kara)-juliste/
KAVI, Ansa Ikonen/
KAVI, Anneli Sauli/
KAVI, Liana Kaarina/
KAVI, Pirkko Mannola/KAVI,
Jörn Donner/Anna Riwkin, Kassi-Alma (Marja-Leena Sukula)/
Janne Aaltonen, Elisabeth Turhapuro (Marjatta Raita) ja kauppaneuvoksetar Tuura (Marita Nordberg) elokuvasta Uuno Turhapuron poika/KAVI, kuva elokuvasta Piano (Holly Hunter ja Anna Paquin)/YLE, Vuosisadan häät (Outi Mäenpää) -juliste/Helsinki filmi, supersankarit elokuvista Kill Bill (Uma Thurman), Mad Max-Fury Road (Charlize Theron ja Tom Hardy) ja Wonder Woman (piirros Gal Gadot'sta/ pngkit.com, Pinja Hahtola/Juha-Pekka Laakio ja Mari Lehtonen/itse.

Kiitokset

Anu Koivunen, Anna Pitkämäki, Tarmo Tanntu, Näyttelijöiden kesäkotituviranta, Kansallinen Audiovisuaalinen Arkisto (KAVI), Rafael Donner/ Donner Productions, Eeva-Liisa Haimelin, Seija ja Vesa Hahtola, Michael Geppert, Kai Tanner, Juha, Suvirannan naisten sauna, Kerkkoon nuorisoseurantalo



HAHTOLA – LEHTONEN

SUOMIFILMIN

Salaiset Kansiot

Kadonnutta naisroolia etsimässä

Esitystä ovat tukeneet



TYÖRYHMÄ

Käsikirjoitus Pinja Hahtola ja Mari Lehtonen
Ohjaus Ria Kataja
Näyttämöllä Mari Lehtonen ja Pinja Hahtola
Video- ja äänisuunnittelu Esko Paavola

Valosuunnittelu Janne Teivainen
Pukusuunnittelu Elina Vättö
Koreografinen apu Panu Varstala

Näitäkin tekijät pohtivat prosessin aikana

Voiko nainen esittää geneeristä ihmistä? Mies voi vaivatta olla ihmisen kuva, mutta voiko nainen olla muuta kuin nainen?

Miksi miehen ei tarvitse hymyillä silloin kun on pahalla päällä?

Miksi sopimusneuvotteluni kestävät usein pitempään kuin mieskollegojen?

Eikö raskaana oleva näyttelijä ole oikeutettu tekemään pääroolia elokuvassa?

Miksi rattiraivoni herää herkemmin miehen sormen heristelystä kuin naisen?

Metoo-kampanja on tosi tärkeä sellasille, jotka on kokenu seksuaalista häirintää tai ahdistelua. Itse en ole kokenut. Eiku hetkinen, lasketaanko pelkkä

takapuolen puristelu, rintojen ohimennen puristelu tai jos joku päättää näyttää minulle ratikassa munaansa?

Kuka päättää, milloin tasa-arvo on mennyt liian pitkälle?

”Jos ei näe itseään valkokankaalla, saattaa kehittyä kumma tunne siitä, että ei ole kokonainen tai menestyvä ihminen. Elokuva on kaikista voimakkain media ja globaali taidemuoto, ja sen vaikutukset voivat olla valtavia.”

Elli Toivoniemi, tuottaja -ohjaaja, Tuffi Filmsin perustaja YLE:n haastattelussa 1.10.2019



Hissu maitopoika. Kuva Esko Paavola.

Tutkijan sana

Suomalaiset elokuvat ovat pelkästään katsojamääriensä takia tärkeä kulttuuristen merkitysten tuottaja. Nämä merkitykset osaltaan muokkaavat ja tuottavat todellisuutta sekä ottavat siihen kantaa. Elokuvien esityksissä yhtäältä pidetään yllä tai toisaalta haastetaan yhteiskunnassa vallitsevia käsityksiä sekä totuttuja tapoja esittää esimerkiksi sukupuolta ja seksuaalisuutta.

Länsimaisen mediakulttuurin representaatiot vaikuttavat identiteettimme muokkautumiseen. Näissä intersektionaalisissa muokausprosesseissa useat tekijät, kuten sukupuoli, seksuaalisuus, ihonväri, luokka ja etnisyys, risteävät ja yhteisvaikuttavat toisiinsa.

Perinteisessä suomalaisessa elokuvassa naiselle tarjottu paikka on ollut kapea. Vielä 2000-luvun alussa tuottajat, ohjaajat, käsikirjoittajat ja keskeiset näyttelijät olivat pääasiassa miehiä. Elokuvien naishahmot olivat lähinnä äitejä, vaimoja tai vamppeja, jotka tulivat määritellyiksi ennen kaikkea sukupuolensa ja seksuaalisuutensa kautta.

2020-luvulle tultaessa naisten osuus elokuvissa on kasvanut. Diversiteetitutkimukset osoittavat kuitenkin suomalaisten elokuvien kapea-alaisuutta. Tarvittaisiin lisää elokuvia, joiden tekijät, henkilöahmot ja kerronnan näkökulmat edustaisivat mahdollisimman laaja-alaisesti erilaisia ihmisiä. Elokuvia, jotka tarjoaisivat yhä moninaisempia käsittämisen mahdollisuuksia koskien esimerkiksi sukupuolta tai seksuaalisuutta. Elokuvia, joissa haastettaisiin perinteisen kulttuurisen maskuliinisuuden ja feminiinisuuden merkityksiä, sen sijaan, että esimerkiksi elokuvan maskuliinisen (mies)toimintasankarin hahmoon ainoastaan roolitetaan naisnäyttelijä.

#Metoo-kampanjan koko merkitystä suomalaiselle elokuvalla on vaikea vielä arvioida. Kampanjassa ei ole kyse vain yksittäisistä henkilöistä ja teoista vaan yhteiskunnassa vallitsevista rakenteista, toimintatavoista ja asenteista. Niiden näkyväksi tekemisestä. Puhumattomuuden ja hiljaisen hyväksynnän kulttuurin murtamisesta. Muutoksesta, joka on mahdollinen.

Anna Pitkämäki
Väitöskirjatutkija, Jyväskylän yliopisto. **Näyttelijä**, Lahden kaupunginteatteri

Teoksessa nähdään katkelmia seuraavista elokuvista

Nyrkin ja Hellan välissä, ohjaus Marja Pensala (Jörn Donner Productions 1997)
Tuomari Martta, ohjaus Hannu Leminen (Suomen Filmitteollisuus 1943)
Synnin jäljet, ohjaus Hannu Leminen (Suomen Filmitteollisuus 1946)

Teoksessa kuultava musiikki

Kodin kynttilät, Harmony Sisters 1936–1942
Den glider in, Nick Borgen, 1995
Vaimoke-kappale elokuvasta *Vaimoke*, sävellys Harry Bergström, esittäjä Ansa Ikonen, 1936
Keskioluelle Veijo Esson baariin, sävellys Jaakko Salo

Finlandia op 26, kapellimestari Petri Sakari, Iceland Symphony Orchestra
Karelia suite op 11, *Ballade*, kapellimestari Petri Sakari, Iceland Symphony Orchestra
Kalinka Malinka, Ivan Rebroff
X-Files Theme, Mark Snow

Esityksen taustamateriaalina käytettyä kirjallisuutta

Anu Silferberg: *Sinut on nähty* (Teos 2020)
 Tuomas Marjamäki: *Uuno on numero yksi – Turhapuron koko tarina 1971–2021*. (Docendo 2021)
 Anna Pitkämäki: *Eilasta Oiliin – naiskuva 2000-luvun suomalaisessa elokuvassa*

Pro Gradu 2008

Anu Koivunen: *Isänmaan moninaiset äidinkasvat* (1995)
 Anu Koivunen: *Performative histories, Foundational Fictions – Gender and sexuality in Niskavuori Films* (SKS 2003)
 Sisko Rytkönen: *Ihanat naiset kankaalla* (Majakka Oy 2008)

Laine, Santakari, Seitajärvi & Hupaniitti: *Unelmatehdas Liisankadulla – Suomen Filmitteollisuus Oy:n tarina* (SKS 2019)
 Pekka Kaarninen: *Kotimaisen elokuvan maamme -kirja* (Avain 2018)
 Tuula-Liina Varis: *Anneli Sauli – elämäni on minun* (WSOY 1993)
 Anna Pitkämäki: *”Sä tykkäät*

kovista otteista vai?” – sukupuolittunut väkivalta 2000-luvun alun suomalaisessa elokuvassa (Sukupuoli ja väkivalta: lukemisen etiikka ja politiikkaa (pp. 29-54). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 1431.)
 Anna Pitkämäki: *”Mä oon kerran kännipäissäni pät-*

käissyit Ilonaa turpaan” – sukupuolittunut väkivalta Aku Louhimiehen ja Antti J. Jokisen elokuvissa (Sukupuolentutkimus, 34(2), 6-19 2021)
 Pitkämäki, A. (2017). *Sukupuolittunut väkivalta Vares- ja Wallander-elokuvissa*. Lähikuva – Audiovisuaalisen Kulttuurin Tieteellinen Julkaisu, 30